

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**Факультет соціальних комунікацій і
музейно-туристичної діяльності**

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних досліджень

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
ОП «Інформаційно-документна та бібліотечна діяльність»

Харків – 2023

**УДК 02(078)
Б 59**

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 7 від 21.02.2023 р.)
Рекомендовано кафедрою цифрових комунікацій та
інформаційних досліджень
(протокол № 9 від 25.01.2023 р.)

Рецензенти:

Булах Т. Д., доцент, доктор наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики кафедри культурології

Кузнецова М. М., кандидат наук із соціальних комунікацій,
директор Центральної бібліотеки ім. А.П.Чехова ЦБС
Індустріального району м. Харкова

Укладач:

Сафонова Т. А., канд. наук із соц. комунікацій, ст. викл.
кафедри цифрових комунікацій та інформаційних досліджень

Б 59 Бібліотекознавство: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для для
здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 029
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», ОП «Інформаційно-
документна та бібліотечна діяльність» / М-во культури та інформ.
політики, Харк. держ. акад. культури ; [уклад. Т.А. Сафонова]. –
Харків : ХДАК, 2023. – 38 с.

Навчальний курс «Бібліотекознавство» є одним із базових для підготовки
бакалаврів за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». У
ньому розкрито комплекс теоретичних та методологічних проблем бібліотечної
діяльності та бібліотекознавства як цілісної системи.

Для студентів, викладачів, аспірантів, слухачів системи підвищення кваліфікації
та післядипломної освіти.

УДК 02(078)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.
© Сафонова Т.А., 2023 р.

**I. Програма навчальної дисципліни
«Бібліотекознавство»**

Опис предмета навчальної дисципліни

Предмет: Бібліотекознавство

Курс: Підготовка бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 Загальна кількість годин: 90 Тижневих годин: 2	Шифр та назва напрямку: 0201 Культура Шифр та назва спеціальності: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	Денне відділення: Обов'язкова Рік підготовки: 4 Семестр: 7. Лекції (теоретична підготовка): 16 год. Семінари: 6 год. Практичні: 8 год. Самостійна робота: 60 год. Вид контролю: іспит, 7 семестр. Заочне відділення: Обов'язкова Рік підготовки: 4 Семестр: 7. Лекції (теоретична підготовка): 6 год. Практичні: 4 год. Самостійна робота: 80 год. Вид контролю: іспит, 7 семестр.

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 30/60;
- для заочної форми навчання – 10/80.

Мета і завдання навчальної дисципліни

«Бібліотекознавство» – навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень теорії бібліотекознавства та соціальних комунікацій завершує цикл спеціальних навчальних дисциплін з професійної підготовки студентів факультету соціальних комунікацій спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Предмет вивчення – процеси виникнення, становлення, функціонування і розвитку бібліотечного соціального інституту.

Мета навчальної дисципліни – формування теоретичних знань та практичних навичок з питань теоретико-методологічних основ організації діяльності та управління у бібліотеках та бібліотечних системах.

Завдання навчальної дисципліни – дати студентам комплекс знань, умінь і навичок, що дозволять займатися професійною діяльністю в бібліотечно-інформаційних установах.

Вимоги до знань, умінь та навичок

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- еволюцію поглядів на розвиток бібліотекознавства як науки;
- теоретичні основи бібліотекознавства, його зв'язки з іншими науками;
- визначення базових термінів бібліотечної теорії та практики;
- основні сучасні підходи та методи досліджень в бібліотекознавстві;
- основні типи та види бібліотек, їх функції;
- сутність діяльності та праці в бібліотеках, їх розвиток та закономірності;
- соціально-психологічні особливості діяльності бібліотечних фахівців, склад та динаміку кадрових ресурсів бібліотек;
- основні напрями, проблеми та тенденції розвитку міжнародного співробітництва бібліотек;
- стан та рівень розвитку вітчизняного та зарубіжного бібліотекознавства;
- найважливіші проблеми розвитку сучасної бібліотечно-інформаційної сфери діяльності.

Уміти:

- використовувати методологічний потенціал сучасного бібліотекознавства;
- організовувати та проводити соціологічні та соціально-психологічні дослідження у вивченні бібліотечної сфери діяльності;
- використовувати статистико-математичні, організаційні методи в бібліотекознавчих дослідженнях;
- проводити бібліометричний та інформетричний аналіз фахової літератури з бібліотекознавства;
- застосовувати апарат теоретико-методологічних досліджень;
- розробляти та використовувати інформаційну базу управління бібліотекою.

Мати навички:

- застосування соціологічних методів в бібліотечно-інформаційній діяльності;
- організаційно-управлінської, технологічної, культурно-просвітницької діяльності в бібліотечній сфері;
- бібліометричного аналізу спеціального документного потоку;
- організації бібліотекознавчих досліджень, зокрема, складання програми бібліотекознавчого дослідження.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ
(денне відділення)

№ п/п	Найменування розділів і тем	Кількість годин						Форми контр.
		Усього	Усь ого ауд.	Лекц.	Сем.	Пр.	Сам. роб.	
Розділ 1.								
Теоретичні основи бібліотекознавства								
1.	Витоки і процес становлення бібліотекознавства як науки. Сутність та структура сучасного бібліотекознавства	30	2	2			10	Реферат
2.	Методологія сучасного бібліотекознавства. Система методів у бібліотекознавчих дослідженнях	18	6	2	2	2	4	

3.	Організація бібліотекознавчих досліджень	12	4	2		2	2	Тест
Розділ 2.								
Бібліотека як система: розвиток та закономірності								
4.	Типологія бібліотек та системна організація їх	14	4	2		2	6	
5.	Управління в бібліотечно-інформаційній сфері досліджень	16	2	2			2	
6.	Бібліотечна професіологія та підготовка кадрів	30	4	2	2		6	Тест
Розділ 3								
Бібліотека в інформаційному просторі								
7.	Бібліотечний соціальний інститут. Бібліотека в системі соціальних комунікацій	6	1	1			4	
8.	Міжнародне співробітництво у бібліотечній сфері	11	4	1		2	4	
9.	Техніко-технологічні засади функціонування бібліотек	9	2	1			6	Реферат
10.	Бібліотека в інформаційному суспільстві: стратегічні орієнтири розвитку	18	3	1	2		12	Тест
	Усього	90	34	16	8	6	56	Іспит

(Заочне відділення)

№ п/п	Найменування розділів і тем	Кількість годин						Форми контр.
		Усього	Усь ого ауд.	Лекц.	Сем.	Пр.	Сам. роб.	
Розділ 1.								
Теоретичні основи бібліотекознавства								

1.	Витоки і процес становлення бібліотекознавства як науки. Сутність та структура сучасного бібліотекознавства	30	2	2		16	Реферат	
2.	Методологія сучасного бібліотекознавства. Система методів у бібліотекознавчих дослідженнях	16	2	2		2	6	
3.	Організація бібліотекознавчих досліджень	14					6	Тест
Розділ 2.								
Бібліотека як система: розвиток та закономірності								
4.	Типологія бібліотек та системна організація їх	14	1	1			8	
5.	Управління в бібліотечно-інформаційній сфері досліджень	16	2	2			4	
6.	Бібліотечна професіологія та підготовка кадрів	20					8	Тест
Розділ 3								
Бібліотека в інформаційному просторі								
7.	Бібліотечний соціальний інститут. Бібліотека в системі соціальних комунікацій суспільства	10					6	
8.	Міжнародне співробітництво у бібліотечній сфері	12	2			2	6	
9.	Техніко-технологічні засади функціонування бібліотек	8					8	Реферат
10.	Бібліотека в інформаційному суспільстві: стратегічні орієнтири розвитку	30	2	2			12	Тест
	Усього	90	10	6		4	80	Іспит

ЗМІСТ КУРСУ

Предмет, структура та завдання курсу. Місце курсу в професійній підготовці студентів. Зв'язок із книгознавством, документознавством, бібліотекознавчими та бібліографознавчими курсами, інформатикою, іншими дисциплінами. Теоретична та практична спрямованість курсу. Форми навчальної роботи. Інформаційно-бібліографічне забезпечення дисципліни.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

Тема 1. Витоки і процес становлення бібліотекознавства як науки. Сутність та структура сучасного бібліотекознавства.

Характеристика соціально-історичних умов виникнення і формування сфери бібліотечної діяльності. Виникнення і розвиток бібліотекознавчої думки. Перші бібліотекознавчі праці XII — XIII ст. Розвиток бібліотекознавчої думки XVI – XVIII ст. Становлення бібліотекознавства в XIX ст. Внесок українських бібліотекознавців та бібліотекарів у розвиток бібліотечної науки у XIX ст. та на початку XX ст. Основні етапи розвитку вітчизняного бібліотекознавства. Основні етапи розвитку зарубіжного бібліотекознавства.

Сутність поняття «бібліотекознавство». Бібліотекознавство як наука про бібліотечну сферу діяльності. Взаємозв'язок бібліотечної теорії та бібліотечної практики. Наукові дискусії про об'єкт та предмет бібліотекознавства. Сучасне бачення об'єкта та предмета науки. Функції бібліотекознавства. Структура науки: загальне бібліотекознавство, теорія фондів, обслуговування читачів, управління, організація діяльності бібліотек і систем, бібліографознавство. Понятійний апарат бібліотекознавства, проблеми його розвитку. Статус бібліотекознавства в системі наукового знання. Бібліотекознавство як організаційно-діяльна наука.

Самостійна робота 1: Виникнення та розвиток бібліотекознавства
– 2 год.

Самостійна робота 2: Понятійний апарат бібліотекознавства як науки – 6 год.

Самостійна робота 3. Суттєві функції та соціальні ролі бібліотеки як соціального феномену – 2 год.

Тема 2. Методологія сучасного бібліотекознавства. Система методів у бібліотекознавчих дослідженнях

Методологія сучасного бібліотекознавства як науки про найбільш загальні принципи пізнання та перетворення бібліотечної теорії та практики. Основні рівні методологічного знання. Теорія соціальних комунікацій як вищий рівень методології та методологічна основа бібліотекознавства. Методологія наукового знання в галузі бібліотечно-інформаційної сфери. Конкретно-наукова методологія.

Характеристика і особливості наукових підходів у бібліотекознавстві: системного (системно-структурного, системно-функціонального, системно-ситуаційного); інформаційного, гуманітарного; соціокультурного, діяльнісного, синергетичного.

Поняття про стиль наукового мислення в бібліотекознавстві. Методологічна культура сучасного бібліотекознавства.

Основні парадигми розвитку бібліотечної думки: документальна, інформаційна, когнітивна, соціокомунікативна парадигми.

Поняття про наукову методику бібліотекознавства. Метод як засіб побудови системи знань. Класифікація методів дослідження, що застосовуються в бібліотекознавстві. Всебічний метод пізнання – діалектичний метод – у бібліотекознавстві. Загальнонаукові методи. Аналіз і синтез як загальнонаукові методи в бібліотекознавстві.

Якісні та кількісні методи, їх сутність, можливості та обмеження. Методика соціологічного дослідження: об'єкти, техніка, процедури соціологічних методів. Можливості соціологічних методів в пізнанні факторів і явищ бібліотечної сфери. Процедури соціологічного дослідження як засіб організації дослідження.

Соціологічні методи в бібліотекознавстві: опитування, спостереження, бесіда, інтерв'ю. Соціальний експеримент.

Бібліометричні, інформетричні та когнітометричні методи, взаємовідношення та відмінності. Характеристика бібліометричного методу. Пізнавальна сутність і значення кількісних методів до вивчення бібліотечних явищ та об'єктів. Основні напрями і показники дослідження: внесок у розвиток науки, структура досліджень, взаємовплив наукових робіт, прогнозування розвитку науки, ефективність наукової праці.

Семінарське заняття: Методологічні основи сучасного бібліотекознавства – 2 год.

Практичне заняття: Бібліометричний аналіз документного потоку – 2 год.

Самостійна робота 1: Методологія та методика бібліотекознавства – 2 год.

Самостійна робота 2: Класифікація методів та їх роль в бібліотекознавстві – 2 год.

Тема 3. Організація бібліотекознавчих досліджень

Організація наукових досліджень як система заходів вирішення практичних й наукових проблем. Алгоритми виникнення нового наукового знання в галузі бібліотекознавства та вирішення проблем: дослідження – розробка – впровадження; проблема – гіпотеза – побудова теорії – теоретичні висновки й практичні рекомендації.

Напрямки наукової Національної бібліотеки України ім. В. О. Вернадського. Організація бібліотекознавчих досліджень у провідних установах України, закладах вищої освіти. Проектно-програмна діяльність в бібліотечній сфері.

Основні етапи наукового дослідження. Програма наукового дослідження, її структура: методологічна та методична частини. Вибір об'єкта, предмета мети дослідження. Формування завдань. Гіпотеза в науковому дослідженні та її формулювання. Взаємозв'язок мети, завдань і методів дослідження.

Оформлення результатів наукового дослідження та їх впровадження у бібліотечну практику. Програма і план виконання наукового дослідження. Звіт про наукове дослідження. Реєстрація наукового дослідження.

Практичне заняття: Розробка програми бібліотекознавчого дослідження – 2 год.

Самостійна робота: Бібліотекознавче дослідження: підготовка та проведення – 2 год.

Розділ 2. БІБЛІОТЕКА ЯК СИСТЕМА: РОЗВИТОК ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ

Тема 4. Типологія бібліотек та системна організація їх діяльності

Типологія як теоретична проблема. Суть та критерії типології бібліотек. Типологічні особливості бібліотек. Головна ознака типізації бібліотек – соціальне призначення. Поняття про систему бібліотек.

Поняття про устрій та функціонування бібліотеки. Діяльність в бібліотечній сфері: характерні риси, мета, засоби, результат. Функціональна організація бібліотечної системи діяльності. Родові елементи системно-комунікативної моделі бібліотеки: функції, технологія, структура. Основні

типи організаційної структури бібліотек. Проблема формування, розміщення і використання бібліотечних інформаційних ресурсів в сучасних умовах.

Праця у бібліотечній сфері. Відмінність праці бібліотекарів від інших фахівців у бібліотеці. Зв'язок діяльності й праці у бібліотеках, його вплив на професійно-кадрову структуру бібліотек. Організація праці бібліотечних фахівців в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Національні, універсальні та спеціальні бібліотеки: їх види, підвиди. Проблема їх співробітництва в умовах інформатизації.

Масові та спеціальні бібліотеки, їх функціональні особливості та організаційні форми.

Системна і мережева організація бібліотек. Уявлення про рівні системної організації бібліотек. Диференціація і централізація у процесі організації бібліотечних мереж. Координація і кооперація діяльності в сучасних умовах функціонування бібліотечних систем. Інтеграція з іншими соціально-комунікативними структурами.

Практичне заняття: Типологічні особливості бібліотек – 2 год.

Самостійна робота 1: Бібліотечні системи: формування та розвиток – 4 год.

Самостійна робота 2: Генезис розвитку бібліотечної діяльності та праці – 2 год

Тема 5. Управління в бібліотечно-інформаційній сфері

Поняття про управління в бібліотечно-інформаційній сфері, його сутність та значення. Об'єкт, суб'єкт, мета та механізм управління у бібліотечній справі. Функції управління та основні вимоги до управління бібліотекою.

Управління бібліотекою як засіб організації та самоорганізації бібліотечних установ. Зміни у бібліотечно-інформаційному середовищі. Управління технологічним розвитком в бібліотеці. Управління інноваціями в бібліотечній сфері.

Бібліотечна сфера як об'єкт державної політики. Цілі і завдання державної політики в бібліотечній сфері України. Державні та локальні цільові програми. Законодавча політика в бібліотечній галузі. Інноваційна політика розвитку бібліотек України.

Самостійна робота: Інноваційна політика розвитку бібліотек України – 2 год.

Тема 6. Бібліотечна професіологія та підготовка кадрів

Кадри бібліотек: загальне поняття. Роль бібліотечної професії у сучасному суспільстві. Комплексні дослідження кадрів бібліотек: змістовна характеристика бібліотечної професії. Професіографія та професіологія як методико-теоретична база знань про бібліотечну професію.

Уявлення про багатопрофесіональність бібліотечних колективів. Структура кадрів сучасної бібліотеки. Професійні вимоги до бібліотечно-інформаційного фахівця. Менеджмент кадрів. Етика у багатопрофесійному середовищі бібліотек. Інформаційна етика.

Сучасна система підготовки кадрів для бібліотек. Безперервне професійне удосконалення, самоосвіта та інноваційне мислення, їх значення у формуванні професійної свідомості бібліотекарів. Сучасні проблеми та перспективи бібліотечної професії.

Семінарське заняття: Бібліотечні кадри України. Сучасні проблеми формування професійного мислення – 2 год.

Самостійна робота: Бібліотечна професія: історія та сучасні вимоги – 6 год.

Розділ 3. БІБЛІОТЕКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Тема 7. Бібліотечний соціальний інститут. Бібліотека в системі соціальних комунікацій суспільства

Бібліотечний соціальний інститут (БСІ) як вища форма організації діяльності: основні поняття та визначення. Головні етапи становлення БСІ. Формування БСІ, поширення поглядів на бібліотеку як підсистему у сфері соціальних комунікацій. Генезис об'єкту та предмету бібліотекознавства й усвідомлення статусу науки. Формування системи знань про БСІ.

Структура і загальна характеристика сучасного бібліотечного інституту. Взаємодія складових частин БСІ. Особливості життєвого циклу БСІ як соціальної підсистеми. Входження БСІ до системи соціокомунікативної діяльності сучасного суспільства. Інформаційний простір та його вплив на діяльність бібліотек. Зв'язок розвитку БСІ та соціокультурних стадій розвитку суспільства.

Сучасний стан функціонування БСІ. Розширення середовища БСІ в умовах інформатизації. Трансформаційні процеси в бібліотечній сфері України.

Формування багаторівневої теорії соціально-комунікативних наук (СКН). Місце бібліотекознавства у теоретичних схемах теорії СКН.

Бібліотечно-інформаційна діяльність у документально-комунікаційній підсистемі суспільства.

Визначення бібліотеки як соціокомунікаційної структури. Бібліотека в інформаційному просторі сучасності. Вплив інформатизації, динамічного розвитку та змін культурних компонентів на діяльність бібліотеки. Комунікаційні канали в бібліотечній сфері: документний, усний та телекомунікаційний.

Місце й роль бібліотеки в інформаційній інфраструктурі суспільстві.

Самостійна робота 1: Бібліотечний соціальний інститут: сутність та характеристика – 2 год.

Самостійна робота 2: Особливості бібліотеки як соціокомунікаційної структури – 2 год.

Тема 8. Міжнародне співробітництво у бібліотечній сфері

Роль та значення міжнародного співробітництва бібліотек. Основні напрями міжнародного співробітництва у бібліотечній сфері. Професійні асоціації та об'єднання в бібліотечно-інформаційній сфері. Класифікація професійних об'єднань за територіальним охопленням: всесвітні, континентальні, регіональні, національні, місцеві. Основні напрямки діяльності ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Маніфест ЮНЕСКО про публічні бібліотеки (1994 р.). Основні документальні, бібліотечно-інформаційні програми Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій і установ (ІФЛА), Міжнародна федерація з документації (ФІД). Міжнародна федерація зі стандартизації (ІСО). Входження бібліотек України до глобальних інформаційних систем. Участь бібліотек України у сучасних міжнародних бібліотечно-інформаційних програмах.

Практичне заняття: Міжнародна співпраця бібліотек: зміст, структура і завдання – 2 год.

Самостійна робота: Міжнародна співпраця в бібліотечно-інформаційній сфері: розвиток, проблеми та перспективи – 4 год.

Тема 9. Техніко-технологічні трансформації бібліотек

Системне осмислення бібліотеки в межах технологічного підходу. Бібліотека як технологічна система: мета, предмети, виконавці, процеси, технологія, регламентуюча інформація, ресурси, засоби, організаційна структура, продукти та послуги.

Технологічні функції бібліотеки: формування асортименту бібліотечних продуктів та послуг, технологічна підготовка бібліотечного виробництва, ресурсне забезпечення, виробництво бібліотечних продуктів та послуг, оцінка ефективності бібліотечного виробництва.

Технологічна складова бібліотечної діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології та процеси обробки інформації. Інтеграція бібліотек до інформаційного простору.

Самостійна робота: Вплив інформатизації на функціонування бібліотечної сфери – 6 год.

Тема 10. Бібліотека в інформаційному суспільстві: стратегічні напрями розвитку

Роль бібліотек в інформаційному суспільстві. Поняття про соціальні функції та соціальну роль бібліотек у суспільстві. Формування та розвиток функції використання документних фондів бібліотек. Генезис бібліотеки як підсистеми передачі знань в суспільстві. Характеристика суттєвих функцій бібліотек: документальна, інформаційна та когнітивна. Ситуаційні ролі бібліотек: освітня, науково-інформаційна, просвітня, виховна, ідеологічна, дозвільна, сприяння науково-технічному прогресу тощо. Зміна функцій бібліотек в інформаційному суспільстві.

Інформатизація як стратегічне завдання розвитку бібліотек. Вивчення факторів гальмування розвитку бібліотечної практики. Проблеми взаємодії практики – науки – освіти у бібліотечній сфері. Стратегічні напрями розвитку бібліотечно-інформаційної сфери.

Нові законодавчі акти, програми у бібліотечній та суміжних галузях в Україні. Входження бібліотечних закладів України у нові міжнародні програми та проекти в галузі книгознавства, бібліотекознавства, архівознавства, інформатики.

Семінарське заняття: Тенденції розвитку бібліотечно-інформаційної сфери – 2 год.

Самостійна робота 1: Особливості функціонування бібліотек на сучасному етапі розвитку суспільства – 4 год.

Самостійна робота 2: Проблеми бібліотекознавства в професійному друці – 8 год.

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Завдання до семінарських, практичних занять та самостійної роботи студентів

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

Тема 1. Витоки і процес становлення бібліотекознавства як науки. Сутність та структура сучасного бібліотекознавства

Самостійна робота 1: Виникнення та розвиток бібліотекознавства – 2 год.

Мета: з'ясування причин виникнення, процесів становлення та розвитку бібліотекознавства як науки. Студент повинен висвітлити наступні питання.

Завдання:

1. Надати загальну характеристику історичних умов виникнення бібліотекознавчої думки.
 2. Назвати особливості бібліотекознавчої думки XVI-XVII ст.
 3. Розкрити внесок українських бібліотекознавців у XIX-XX ст.
 4. Описати процес становлення бібліотекознавства як науки.
 5. Назвати основні наукові проблеми бібліотекознавства XX ст.
- Форма контролю – обговорення.

Література [1, 5, 7, 9, 21, 35, 50, 51].

Самостійна робота 2: Понятійний апарат бібліотекознавства як науки – 6 год.

Мета: ознайомитися з науковим понятійним апаратом бібліотекознавства.

Форма самопідготовки: підготовка реферату за темами:

1. Генезис об'єкта і предмета бібліотекознавства.
2. Загальне та спеціальне бібліотекознавство.
3. Структура бібліотекознавства.
4. Понятійний апарат бібліотекознавства.
5. Функції бібліотекознавства.

Форма контролю – реферат.

Література [1, 5, 9, 29, 35, 51, 58, 62].

Самостійна робота 3: Суттєві функції та соціальні ролі бібліотеки як соціального феномену – 2 год.

Мета і форма самопідготовки: Завдання має практичне спрямування, але базується на глибокому вивченні теорії. Необхідно визначити особливості проявів суттєвих функцій через соціальні ролі у табличному вигляді.

Суттєві функції	Соціальні ролі	Особливості
Документальна		
Інформаційна		
Когнітивна		

Форма контролю: Підсумки аналізу оформлюються у вигляді звіту. Література [5, 29, 35, 48, 53, 54, 58, 61, 62, 63, 66].

Тема 2. Методологія сучасного бібліотекознавства. Система методів у бібліотекознавчих дослідженнях

Семінарське заняття: Методологічні основи сучасного бібліотекознавства – 2 год.

Мета: осмислити нові явища у бібліотечній діяльності та сучасні наукові підходи у методології бібліотекознавства.

Питання:

1. Методологія бібліотекознавства. Основні поняття.
2. Основні рівні сучасного методологічного знання.
3. Наукові підходи в бібліотекознавстві, їх характеристика.
4. Методологічна культура сучасного бібліотекаря.
5. Парадигми досліджень у розвитку бібліотекознавства: документальна, інформаційна, когнітивна, соціально-комунікативна; їх особливості.

Література [1, 2, 5, 18, 41, 52, 57, 67].

Практична робота: Бібліометричний аналіз документного потоку – 2 год.

Мета: оволодіння навичками бібліометричного аналізу спеціального документного потоку.

Зміст і послідовність:

Студенти проводять аналіз документного потоку з однієї теми, яка визначається викладачем. Визначається термін охоплення літератури.

Аналізується: тематика, кількість документів за певний період за роками, авторами, основними аспектами розкриття теми (при аналізі первинних документів, з точки зору авторів, тематики, року видання, мови, держави), жанром документу, методичним інструментарієм, джерелами аналізу.

Форма звіту: Результати аналізу оформлюються у письмовому вигляді та здаються викладачу.

ТЕМИ:

1. Професійна свідомість бібліотекарів.
2. Проблема підготовки бібліотечних кадрів в умовах інформатизації суспільства.
3. Статус бібліотекознавства як науки.
4. Взаємовідносини бібліотек та органів науково-технічної інформації.
5. Бібліотека в новій соціокультурній ситуації.
6. Інноваційні форми й методи обслуговування читачів.
7. Бібліотечні мережі та системи.
8. Інформаційна діяльність в бібліотеці.
9. Інформаційно-комунікаційні технології у бібліотеках.
10. Нові уявлення про бібліотечну технологію.
11. Комплектування фонду: теорія питання.
12. Сучасна типологія бібліотек.
13. Правові засади бібліотечної діяльності.
14. Зв'язки бібліотекознавства з іншими науками.

Література [5, 18, 19, 31, 37, 41].

Самостійна робота 1: Методологія та методика бібліотекознавства – 2 год.

Мета: дослідити особливості методології бібліотекознавства.

Питання для самоконтролю:

1. Назвати та розкрити зміст філософських принципів та законів, їх використання в бібліотекознавчому дослідженні.
2. Назвати рівні сучасної методології бібліотекознавства.
3. Охарактеризувати роль методології бібліотекознавства як засобу сфери пізнання бібліотечної діяльності.

Форма контролю – обговорення.

Література [5, 18, 19, 23, 31, 37, 52, 67].

Самостійна робота 2: Класифікація методів та їх роль в бібліотекознавстві – 2 год.

Мета і форма самопідготовки: Скласти схему класифікації наукових методів бібліотекознавства.

Література [2, 5, 35, 41, 52, 67].

Тема 3. Організація бібліотекознавчих досліджень

Практична робота: Розробка програми бібліотекознавчого дослідження – 2 год.

Мета: оволодіти навичками складання програми наукового дослідження.

Зміст і послідовність: студент, спираючись на тему власного дипломного дослідження або курсової роботи, складає модель програми. До методологічного розділу програми слід включити: коротку характеристику проблеми, яка буде досліджена; формулювання мети, завдань, об'єкту, предмету, гіпотези наукового дослідження. До методичного розділу програми включити: перелік методів та етапів збору емпіричного матеріалу; вказати спосіб його обробки; в якому вигляді будуть представлені результати дослідження.

Форма звіту: Робота завершується обговоренням програми дослідження і поданням її на перевірку.

Література [5, 19, 35, 41, 67].

Самостійна робота: Бібліотекознавче дослідження: підготовка та проведення – 2 год.

Мета: З'ясувати структуру та елементи бібліотекознавчого дослідження, закріпити знання з організації та проведення бібліотекознавчого дослідження.

Питання для самоконтролю:

1. Складіть алгоритм організації та проведення бібліотекознавчого дослідження.
2. Розкрийте основні етапи науково-дослідницької роботи.
3. Опишіть структуру програми науково-дослідницької роботи.

Форма контролю: конспект

Література [5, 19, 41, 67].

Розділ 2. БІБЛІОТЕКА ЯК СИСТЕМА: РОЗВИТОК ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ

Тема 4. Типологія бібліотек та системна організація їх діяльності

Практична робота: Типологічні особливості бібліотек – 2 год.

Мета: ознайомитись з організаційно-функціональними особливостями бібліотек різних видів, виявити їх типологічні особливості.

Зміст і послідовність:

1. Проводяться екскурсії в бібліотеки (за вибором викладача).
2. Студенти ознайомлюються з системною організацією та формами їх діяльності, виявляють функціональні та типологічні особливості.

Форма звіту: Робота оформлюється у табличному вигляді.

Література [1, 5, 7, 9, 35].

Самостійна робота 1: Бібліотечні системи: формування та розвиток – 4 год.

Мета: закріплення теми "Закономірності формування і розвитку бібліотечних систем".

Завдання: 1. Проглянути періодичні видання за 1 рік (часовий проміжок з 2010 по 2017гг.) і скласти список статей по одній з приведених нижче тем:

1. Міжсистемна взаємодія бібліотек з іншими культурно-просвітницькими, науковими, освітніми, виховними установами, органами науково-технічної інформації та іншими інститутами.
2. Мережа бібліотек Міністерства культури України.
3. Мережа бібліотек Академії наук України.
4. Мережа технічних, сільськогосподарських, медичних бібліотек.
5. Мережа бібліотек Міністерства освіти України.
6. Різновиди бібліотечних систем, їх особливості.

Самостійна робота 2: Генезис розвитку бібліотечної діяльності та праці – 2 год.

Мета: вивчити еволюцію поглядів на поняття бібліотечної діяльності та праці, засвоїти сутність цих понять та відмінності між ними.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу щодо цієї теми.
2. Відповісти на такі питання:

1. Бібліотечна технологія як один із головних елементів системно-комунікаційної моделі бібліотеки.

2. Діяльність та праця в бібліотеці: відмінності за об'ємом та змістом.
3. Організаційні основи діяльності бібліотек.
4. Організаційні трансформації бібліотеки та особливості організації праці бібліотекарів в умовах розвитку технологій інформаційного суспільства: корпоративні бібліотечні об'єднання, електронні та цифрові бібліотеки, медіатеки.

Література [1, 5, 7, 9, 10, 11, 24, 26, 39, 48, 49, 66, 68, 70].

Тема 5. Управління в бібліотечно-інформаційній сфері

Самостійна робота: Інноваційна політика розвитку бібліотек України – 2 год.

Мета: знайомство з інноваційною політикою в галузі бібліотекознавства, її системною організацією; визначення її об'єктів, мети, завдань, основних принципів.

Питання:

1. Об'єкти інноваційної політики бібліотек: ІТ, програмне забезпечення автоматизації діяльності бібліотек, ІР й технології їх переробки, інформаційні продукти та послуги, бібліотечні програми та проекти, інфраструктура бібліотечно-інформаційного виробництва.

2. Основні принципи інноваційної політики розвитку бібліотек України.

3. Бібліотечні суспільні організації, асоціації й установи як суб'єкти інноваційної політики.

4. Мета, завдання та системна організація інноваційної політики розвитку бібліотек України.

Форма контролю – обговорення.

Література [5, 24, 36, 42, 47, 48, 60].

Тема 6. Бібліотечна професіологія та підготовка кадрів

Семінарське заняття: Бібліотечні кадри України. Сучасні проблеми формування професійного мислення – 2 год.

Мета: знайомство з сучасною системою підготовки бібліотечних кадрів на Україні; засвоїти сутність бібліотечного професійного мислення, визначити особливості та умови формування професійного світогляду бібліотекарів.

Питання:

1. Розробка бібліотечної професіології: основні етапи, проблеми становлення та розвитку.

2. Система професійного розвитку бібліотечних кадрів.
3. Бібліотечні кадри: нові вимоги у умовах розвитку інформаційно-комунікаційного простору.
4. Професійний світогляд бібліотекарів: зміст поняття, його значення у бібліотечній діяльності та сучасні умови його формування.
5. Бібліотечна освіта: зміна моделей підготовки фахівців.

Література [5, 6, 812, 13, 14, 15, 16, 32, 33, 34, 38, 40, 56, 65].

Самостійна робота: Бібліотечна професія: історія розвитку та сучасні вимоги – 6 год.

Мета: закріплення основних професійних навичок, необхідних сучасному бібліотекарею.

Завдання : В теоретичній частині (питання 1,2) розкрийте поняття "Бібліотечна професія". Коротко розкажіть про історію її виникнення. Розгляньте вимоги (професійні і особові якості), необхідні сучасному бібліотечному працівникові.

У практичній частині (питання 3,4) виявите у відділі культури, центральній бібліотеці вашого району, міста, у бібліотеці, де Ви буваєте, найцікавішого бібліотечного працівника. Це може бути бібліотекар - заслужений працівник культури, що нагороджений урядовою або іншою нагородою, грамотою, дипломом і ін., користується повагою читачів, населення, колективу бібліотеки. Складіть про нього письмову розповідь, есе, вірш, інтерв'ю і ін. (форма будь-яка).

Питання до завдання:

1. Бібліотечна професія: визначення.
2. Вимоги, що пред'являються до професії бібліотекаря на сучасному етапі.

Розділ 3. БІБЛІОТЕКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Тема 7. Бібліотечний соціальний інститут. Бібліотека в системі соціальних комунікацій суспільства

Самостійна робота 1: Бібліотечний соціальний інститут: сутність та характеристика – 2 год.

Мета і форма самопідготовки: Розглянути та охарактеризувати бібліотечну та інформаційну діяльність. Студент повинен висвітлити наступні питання:

1. Розкрийте сутність бібліотечно-інформаційної діяльності.

2. Назвіть мету, засоби, результат бібліотечно-інформаційної діяльності.

3. Дайте визначення БСІ.

4. Назвіть основні етапи розвитку БСІ.

5. Охарактеризуйте структуру БСІ.

Форма контролю – обговорення.

Література [1, 5, 7, 9, 10, 11, 53, 57].

Самостійна робота 2: Особливості бібліотеки як соціокомунікаційної структури – 2 год.

Мета: засвоїти сутність бібліотеки як соціального феномену, визначити особливості її функціонування в системі соціальних комунікацій суспільства.

Завдання:

1. Вивчити рекомендовану літературу щодо цієї теми.

2. Відповісти на такі питання:

1. Визначити поняття Бібліотеки як складової сучасної системи соціальних комунікацій.

2. Чому проблема соціальних функцій є ключовою проблемою бібліотекознавства.

3. Розкрити документальну, інформаційну та когнітивну функції бібліотек, їх сутність в забезпеченні доступу до документів, інформації, знань.

4. Розкрити культурну, освітню та виховну роль бібліотек.

Література [5, 22, 24, 29, 54, 57, 61].

Тема 8. Міжнародне співробітництво у бібліотечній сфері

Практична робота: Міжнародна співпраця бібліотек: зміст, структура і завдання – 2 год.

Мета: ознайомлення з реальною практикою міжнародної співпраці бібліотек м. Харкова, закріплення теоретичних знань та умінь з питань міжнародного співробітництва у бібліотечній сфері.

Зміст і послідовність:

1. Проводиться екскурсія у міжнародні відділи бібліотек м. Харкова: ХДНБ ім. В.Г. Короленко, ХНУ ім. В.Н. Каразіна та ін.

2. Студенти ведуть записи щодо місця відвідування, структури та змісту діяльності відділів.

Завдання: Визначити конструктивні елементи: об'єкти, суб'єкти, процедури, напрями, взаємодію в межах предмету, термін дії, обов'язки сторін тощо.

Форма звіту: Студент надає письмовий звіт про роботу.

Література [1, 4, 5, 15, 35].

Самостійна робота: Міжнародна співпраця в бібліотечно-інформаційній сфері: розвиток, проблеми та перспективи – 4 год.

Мета: ознайомитись з історією розвитку, становленням та функціонуванням міжнародної співпраці в бібліотечній сфері, засвоїти основні напрями їх роботи, вивчити зміст діяльності професійних об'єднань, проблеми та перспективи їх функціонування.

Питання:

1. Історія розвитку міжнародної співпраці бібліотек.
2. Основні напрями міжнародної співпраці в бібліотечній сфері.
3. Професійні об'єднання та асоціації в бібліотечно-інформаційній сфері.
4. Основні програми в галузі міжнародного співробітництва, їх загальні риси.

Форма контролю – обговорення.

Література [1, 4, 5, 15, 35].

Тема 9. Техніко-технологічні засади функціонування бібліотек

Самостійна робота: Вплив інформатизації на функціонування бібліотечної сфери – 6 год.

Мета: вивчення головних напрямів техніко-технологічних трансформацій бібліотек України.

Форма самопідготовки: підготовка реферату за однією з тем:

1. Впровадження комп'ютерної техніки в бібліотеках як початковий етап інформатизації.
2. Автоматизація бібліотечно-інформаційних процесів.
3. Створення сучасної системи комунікацій у бібліотечних закладах.
4. Вплив інформаційних технологій на ефективність бібліотечно-інформаційної діяльності.
5. Електронні бібліотеки.
6. Міжнародні телекомунікаційні мережі та їх використання в бібліотечно-інформаційній діяльності.

Форма контролю – реферат.

Література [3, 5, 27, 28, 30, 39, 42, 46, 47, 64, 68].

Тема 10. Бібліотека інформаційного суспільства: стратегічні напрями розвитку

Семінарське заняття: Тенденції розвитку бібліотечно-інформаційної сфери – 2 год.

Мета: визначити головні напрями розвитку бібліотек України в умовах інформаційного суспільства.

Питання:

1. Техніко-технологічна модернізація бібліотек України.
2. Зміна існуючих форм організації бібліотечно-інформаційного виробництва.
3. Бібліотечні корпоративні мережі: історія створення та сучасний стан.
4. Застосування механізмів державного економічного регулювання діяльності бібліотеки як виробничої системи.

Література [3, 24, 27, 39, 46, 47, 66].

Самостійна робота 1: Особливості функціонування бібліотек на сучасному етапі розвитку суспільства – 4 год.

Мета: ознайомитись з функціональними трансформаціями бібліотек, що пов'язані зі зміною їх функцій від документозберігаючих до тих, що забезпечують доступ до світових ІР.

1. Роль бібліотеки в інформаційному суспільстві: проблеми та перспективи.
2. Сучасний стан інформатизації бібліотек України.
3. Сучасні можливості бібліотек: інноваційні продукти та послуги.
4. Інноваційні стратегії розвитку бібліотек України.

Форма контролю: обговорення.

Література [3, 24, 27, 39, 46, 47, 48, 60].

Самостійна робота 2. Проблеми бібліотекознавства в професійному друці – 8 год.

Мета: вивчення основних проблем бібліотекознавства на сучасному етапі.

Завдання: Підготувати огляд статей по одній з проблем бібліотекознавства (на вибір студента, наприклад: "Проблеми збереження бібліотечних фондів", "Кадрові проблеми у бібліотечній справі", "Проблеми комплектування бібліотек", "Проблеми фінансування шкільних (дитячих, сільських і так далі) бібліотек", "Проблеми забезпечення безпеки бібліотек", "Проблеми автоматизації бібліотек" і так далі) на основі 4-6 статей з періодичного друку за 2010-2017 рр. (ж-л « Бібліотекознавство», «Бібліотечний вісник», «Вісник Книжкової палати», «Науково-технічні бібліотеки», тощо) з посиланнями за текстом на авторів цих статей.

У кінці огляду обов'язковий список використаних статей.

Роботу оформити: в друкарському виді; 14 шрифт Times New Roman; 1,5 інтервал; з посиланнями на автора за текстом (наприклад, [6.с.90]).

III. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

Шкала оцінювання:

90–100 балів – відмінно (A);

82–89 балів – добре (B);

74–81 бал – добре (C);

64–73 бали – задовільно (D);

60–63 балів – задовільно (E);

35–59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

1–34 бали – незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Підсумковий контроль – 40 балів

Рубіжне тестування – 4 бали.

Реферат – 3 бали.

Доповідь на семінарському занятті – 2 бали.

Звіт про практичну роботу – 2 бали.

Звіт про самостійну роботу – 2 бал.

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, навчальні посібники, навчально-методичне забезпечення дисципліни, комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни (КНМЗД), нормативні документи, ілюстративні матеріали.

Розділ 1				Розділ 2				Розділ 3				Підсумковий контроль	Сума	
T.1	T.2	T.3	Тест	T.4	T.5	T.6	Тест	T.7	T.8	T.9	T.10			
7	8	4	4	4	4	4	4	4	3	4	6	4	40	100

IV. СПИСОК ОСНОВНОЇ ТА ДОДАТКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бібліотекознавство: теорія, історія, організація діяльності бібліотек: підручник / Ред.: В. О. Ільганаєва, М. С. Слободяник. Харків : Основа, 1993. 178 с.

2. Бондаренко В. Бібліотечне інтернет-обслуговування: стан та перспективи / [наук.ред. Т.Гранчак] ; НАН України, Нац. б-ка України ім В.І. Вернадського. Київ: НБУВ, 2016. 273 с.

3. Давидова І.О. Функціональні трансформації бібліотек як умова їхньої інтеграції до інформаційної структури суспільства // Вісн. Кн. палати. 2008. № 12. С. 14-16.

4. Ільганаєва В. О. Бібліотекознавство: конспект лекцій. Харків, 1998. 69 с.

5. Ільганаєва В. О. Бібліотечна освіта: Нова парадигма розвитку / В. О. Ільганаєва; Відп. ред. О. С. Оніщенко. Київ : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1996. 256 с.

6. Ільганаєва В. О. Організація діяльності бібліотек: навч. посіб. / В. О. Ільганаєва, М. С. Слободяник. Харків : Дискус, 1998. 83 с.

7. Ільганаєва В. О. Бібліотечний фактор у становленні інформаційного суспільства: підсумки та завдання бібліотечної освіти 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст. // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. Харків, 2004. Вип. 14. С. 105-116.

8. Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» : Закон України від 21.06.2009 № 1388 р. // Уряд. кур'єр. 2009. 1 лип.

Додаткова

9. Автономова Н. Інформаційні технології в практиці інформаційно-аналітичної діяльності наукових бібліотек / Н. Автономова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; редкол.: О. С. Онищенко та ін. Київ, 2011. Вип. 30. С. 161-175.

10. Бабич В. До проблеми підготовки кадрів бібліотечно-інформаційної освіти // Бібл. Планета. 2005. № 2. С. 5-11.

11. Баніна М. Кваліфікація фахівця бібліотечної справи // Вісн. Кн. палати. 2002. № 2. С. 34-36.

12. Башун О. Комплексний підхід до підготовки кадрів для роботи в умовах трансформації суспільства // Вісн. Кн. палати. 2000. № 11. С. 29-31.

13. Бібліотеки і бібліотекарі в процесі змін : пер. з нім. / розробл. робочою групою „Спільний професійний портрет” Федер. об-ня нім. бібл. союзів під керівництвом Уте Краус-Ляйхерт. Київ : Юніверс, 2002. 56 с.

14. Бібліотечна професія в сучасній Україні // Бібл. планета. 2012. № 3. С. 5-6.

15. Блог методиста як інструмент для професійного розвитку бібліотекарів та впровадження бібліотечних інновацій // Бібліотечна планета. 2012. № 2. С. 18-20.

16. Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : монографія / Тетяна Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Київ : НБУВ, 2014. 182 с.

17. Давидова І.О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І.О. Давидова. Харків : ХДАК, 2005. 295 с.

18. Давидова І. О., Мар'їна О. Ю. Розвиток цифрових компетентностей студентів бібліотечних спеціальностей // Український журнал з бібліотечознавства та інформаційних наук. 2020. № 6 С. 97-104. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/218614>

19. Дригайло В. НОТ в бібліотеці: вчора, сьогодні, завтра // Бібл. Форум України. №3(5). 2014. С. 32-37.

20. Дуреева Т. А. Інформатизація бібліотечної сфери в умовах розвитку технологій інформаційного суспільства // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. Харків, 2009. Вип. 24. С. 224-237.

21. Ільганаєва В. О. Аналітика в структурі бібліотечної діяльності // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. пр. Харків : ХДАК, 2007. Вип. 23. С. 109-117.

22. Ільганаєва В. О. Системні зв'язки у вирішенні питань розвитку бібліотечної освіти // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. пр. Харків, 2004. Вип. 12-13. С. 142-151.

23. Каліберда Л. Кодекс українського бібліотекаря / Л. Каліберда, В. Пашкова // Бібл. вісн. 2006. № 6. С. 5.

24. Кобелев О. Розвиток кількісних методів у бібліотечознавстві // Вісн. Кн. палати. 1998. № 2. С. 12-14.

25. Кобелев О. М. Інформаційно-аналітичний сервіс як вектор розвитку сучасних бібліотек // Вісник Харківської державної академії культури. 2019. Вип. 54. С. 62-72.

26. Кобелев О. М. Бібліотека в епоху цифрових трансформацій // Бібліотечознавство. Документознавство. Інформологія. 2020. № 3. С. 74-78.

27. Кобелев О., Колоскова Г. Формування бібліотечно-інформаційного потенціалу регіону в умовах цифровізації // Вісник Книжкової палати. 2022. № 5. С. 33-40.

28. Колесникова, Т. О. Тренди розвитку бібліотек в університетах України та світу // Розбудова громадянського суспільства: місія Української бібліотечної асоціації : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. / Укр. бібл. асоц. Київ, 2015. С. 7-10. URL: <https://www.researchgate.net/publication/291801889>

29. Коржик Н. А. Бібліотерапевтичний інструментарій сучасної публічної бібліотеки // Вісн. ХДАК, 2019. Вип. 54. С. 41-52.

30. Коржик Н. А. Креативні форми та засоби обслуговування користувачів сучасних бібліотек // Вісн. ХДАК, 2019. Вип. 56. С. 76-85.

31. Костирко Т. Бібліотечна іміджологія як професійна інновація // Вісн. Кн. палати. 2011. № 2. С. 22-23.

32. Лапська О. О. Громадські організації і їх роль у реалізації завдань міжнародного співробітництва у бібліотечній галузі України // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2016. Вип. 23. С. 158-162.

33. Лапська О.О. Міжнародне співробітництво української бібліотечної асоціації в контексті міжкультурної комунікації // Бібліотечознавство. Документознавство. Інформологія. 2017. № 1. С. 108-114.

34. Лобузїна К. Технології організації знаньних ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / К. Лобузїна; Нац. Акад. наук. України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ. 2012. 249 с.

35. Мар'їна О. Ю. Бібліотека в цифровому просторі: монографія / Харків. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2017. 326 с.

36. Мар'їна О. Ю. «Доповнена реальність» цифрового медіапростору // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку :

матеріали міжнар. наук. конф., 21–22 листоп. 2019 р. / Харків. держ. акад. культури та ін. Харків : ХДАК, 2019. С. 117-119.

37. Мар'їна О. Ю., Мар'їн С. О. Оновлення освітніх траєкторій майбутніх інформаційних фахівців в умовах екстреного дистанційного навчання // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., 17 – 18 листоп. 2022 р. / Харків. держ. акад. культури та ін. Харків, 2022. С. 187-188.

38. Мельник С. В. Професійно-кваліфікаційне забезпечення в Україні сфери бібліотекознавства, документознавства та інформології // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2011. № 2. С. 7-11.

39. Осаула В. Образ бібліотечно-інформаційної професії в умовах інформатизації суспільства // Вісн. Кн. палати. 2011. № 9. - С. 22-24.

40. Пашков О. Історія комп'ютеризації публічних бібліотек України у дзеркалі публікацій у професійній пресі // Вісн. Кн. Палати. 2004. № 5. С. 44-48.

41. Пашкова В. Використання сучасних інформаційних технологій у публічних бібліотеках України (за матеріалами дослідження) / В. Пашкова, І. Шевченко, Я. Хіміч // Бібл. форум України. 2009. № 1. С. 2-9.

42. Петрова Л. Г. Бібліотека в умовах соціально-економічних змін: монографія. Київ : Нац. парлам. б-ка України, 2003. 401 с.

43. Сафонова Т. А. Застосування соціально-інформаційних технологій управління в бібліотеках // Бібл. Вісник. 2016. № 3. С. 23-28.

44. Сафонова Т. А., Коханова І. О. Менеджмент безпеки профдіяльності в бібліотеках України // Вісн. Кн. Палати. 2022. № 2. С. 37-42.

45. Сафонова Т. А. Соціально-комунікаційні технології: диверсифікація в інформаційному суспільстві // Вісн. Кн. палати. 2016. № 10. С. 40-44.

46. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури. Київ : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1995. 268 с.

47. Чачко А. С. Бібліотечна професіологія в системі багатоступеневої фахової освіти та її стандартизація // Бібл. вісник. 1997. № 4. С. 3-6.

48. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2004. 307 с.

49. Шемаєва Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспективи реалізації / Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. Харків, 2013. Вип. 40. С. 43-49.

50. Шемаєва Г. В. Корпоративні стратегії бібліотек // Інформаційно-культурна складова освіти : основні проблеми та перспективи у формуванні особистості: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Харків,

23-24 листоп. 2006 р. Харків : ХНТУСХ, 2006. С. 217-221.

51. Хіміч Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек : посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації // Укр. бібл. асоц., НАКККіМ, Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів; Я. О. Хіміч. Київ : Самміт-книга, 2012. 88 с.

V. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автоматизація – комплекс заходів, спрямованих на підвищення продуктивності праці шляхом заміни частини цієї праці роботою машин.

Автоматизована інформаційна система - інформаційна система широкого призначення, яка являє собою комплекс ЕОМ і каналів зв'язку з відповідним програмним та інформаційним забезпеченням і призначена для накопичення, зберігання, оновлення, пошуку, обробки і видачі на запити користувачів відомостей з усіх питань людської діяльності.

База даних (БД) - сукупність даних, організованих за певними правилами, які передбачають загальні принципи опису, зберігання і маніпулювання даними, незалежно від прикладних програм. Є інформаційною моделлю предметної області.

Бібліотека – соціальна організація, що забезпечує накоплення та використання документів, що зберігають знання, одержані в результаті розвитку людства.

Бібліотекознавство – наука, що вивчає закономірності, форми організації, процеси діяльності в бібліотечному соціальному інституті.

Бібліотечний соціальний інститут – соціально-упорядковані відносини та поведінка бібліотечного закладу в ході виконання певних соціальних функцій, пов'язаних з розповсюдженням документів, інформації та знань.

Документ – 1) [найбільш узагальнене визначення] єдність інформації та речовинного носія, яка використовується в соціальному комунікаційно-інформаційному процесі як канал передачі інформації

(канал комунікації); 2) [найбільш розповсюджене значення] – матеріальний носій, що містить записану інформацію, яка призначена для передачі в соціально-комунікаційному процесі.

Електронна бібліотека (ЕБ) - інформаційна система, що дозволяє надійно зберігати й ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текстових, образотворчих, звукових, відео й ін.), локалізованих у самій системі, а також доступних через телекомунікаційні мережі.

Електронна книга – книга, що представлена на електронному носії інформації.

Інноваційна політика бібліотек - форма стратегічного управління, яка визначає цілі та умови здійснення інноваційної діяльності бібліотек, спрямованої на забезпечення її конкурентоспроможності в умовах інформаційного ринку та оптимальне використання наявного документно-інформаційного потенціалу.

Інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що базуються на використанні інформаційних технологій та систем.

Інформаційна технологія – сукупність методів і засобів (технічних, програмних, організаційних), що забезпечують збирання, накопичення, обробку, збереження, розповсюдження й надання інформації в будь-яких сферах людської діяльності

Інформація – 1) відомості або дані, що об'єктивно відбивають оточуючий світ, окремі його елементи та взаємозв'язки між ними, становлять інтерес для індивідів і матеріалізовані у формі зручній для використання, передачі, збереження, обробки і розповсюдження, в т.ч. засобами автоматизації і комп'ютеризації; 3) відомості, призначені для передачі в процесі комунікації; зміст повідомлення; абстрактне поняття, що свідчить про застосування інформаційного підходу (теорії інформації або теорії комунікації) для аналізу того чи іншого явища дійсності; 3) те саме, що соціальна інформація.

Інформаційне суспільство – соціально-економічна формація, в якій виробництво і споживання інформації складають основу економічної системи і соціальної структуризації суспільства.

Комунікатор – особа, що бере участь у комунікації як комунікант або споживач інформації. В акті соціальної комунікації завжди беруть участь два комунікатори: автор (творець) або передавач інформації та її споживач.

Комунікаційний – властивий процесу передачі інформації.

Комунікаційний посередник – суспільний інститут або людина, що виконує посередницькі функції в системі соціальних комунікацій між джерелом інформації (автором твору чи документом) та її споживачем.

Комунікаційно-інформаційний процес – 1) передача інформації в процесі комунікації; те саме, що «комунікація»; 2) послідовність взаємопов'язаних етапів, необхідних для інформаційного обміну.

Комунікація – 1) зв'язок, сполучення; 2) передача інформації в процесі взаємодії між джерелом інформації та її споживачем; 3) спілкування, взаємний обмін інформацією між двома комунікаторами.

Концептографічна інформація – соціальна інформація, яка характеризує певні ідеї, думки, погляди, уявлення.

Система документальних комунікацій – різновид системи соціальних комунікацій, в якому документ використовується як канал комунікації.

Система соціальних комунікацій – 1) сукупність усіх видів соціальної комунікації, їхніх елементів та різних відношень між ними; 2) система, що включає технічні та інші засоби та забезпечує комунікаційний процес у визначеному порядку.

Соціальна інформація – інформація, що передається в процесі комунікації між людьми; знання, що розглядаються в аспекті комунікації. Термін «соціальна інформація» часто замінюється скороченою формою «інформація».

Соціальна комунікація – передача інформації в суспільстві; обмін інформацією між людьми.

Споживач інформації – людина чи колектив, що користується різноманітними джерелами інформації з будь-якою метою (наприклад, для обробки інформації та її передачі).

Цифрова бібліотека – бібліотека, у якій вся інформація зберігається в оцифрованому вигляді.

VI. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Дайте визначення терміна «Бібліотекознавство»
2. Назвіть українських діячів бібліотечної справи, які зробили вагомий внесок у розвиток бібліотекознавства на початку ХХ ст.
3. Назвіть об'єкт бібліотекознавства.
4. Назвіть предмет бібліотекознавства.
5. Наведіть структуру бібліотекознавства.
6. З якими науками має зв'язки наука бібліотекознавство.
7. Назвіть функції бібліотекознавства.
8. Дайте визначення методології бібліотекознавства.
9. Назвіть методи, що використовуються в бібліотечній діяльності.
10. Що включає техніка соціологічного дослідження?
11. Розкрийте сутність функцій бібліотек у процесі забезпечення доступу до документів, інформації, знань.
12. Опишіть організаційну структуру сучасної бібліотеки.
13. Охарактеризуйте основні напрями діяльності бібліотек.
14. Розкрийте сутність управління бібліотекою.
15. В чому полягає різниця між діяльністю та працею в бібліотеці?
16. Розкрийте сутність бібліотечно-інформаційної діяльності.
17. Назвіть мету, засоби, результати бібліотечно-інформаційної діяльності.
18. Дайте визначення поняття «Бібліотечний соціальний інститут».
19. Що вивчає бібліотечна професіологія?
20. Яке співвідношення мають поняття «світогляд», «професійний світогляд», «мислення», «свідомість», «професійна свідомість»?
21. Наведіть структуру кадрів сучасної бібліотеки.
22. Розкрийте особливості законодавчої політики в бібліотечній галузі.
23. У чому полягає сутність цільових дослідницьких програм?
24. Охарактеризуйте основні напрямки міжнародної співпраці у бібліотечній сфері.

25. Назвіть професійні об'єднання та асоціації в бібліотечно-інформаційній сфері.

26. Наведіть та розкрийте головні напрями проблем бібліотекознавства в умовах розвитку інформаційного суспільства.

27. Охарактеризуйте основні етапи інформатизації бібліотечно-інформаційної діяльності.

28. В чому полягають сучасні вимоги до підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців?

VII. ТЕМАТИКА НАУКОВИХ, ДИПЛОМНИХ ТА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Виникнення і розвиток бібліотекознавчої думки в ХVІІІ-ХІХ ст.
2. Становлення бібліотекознавства як науки.
3. Статус бібліотекознавства в системі наукового знання.
4. Зв'язки бібліотекознавства з іншими науками.
5. Бібліотека в системі соціальних комунікацій.
6. Бібліотечний соціальний інститут: сучасний стан та розвиток.
7. Методи сучасних бібліотекознавчих досліджень.
8. Соціологічні методи бібліотекознавчих досліджень.
9. Наукова діяльність провідних бібліотек України.
10. Професійно-кадрова структура бібліотек.
11. Безперервна професійна освіта бібліотечних працівників.
12. Охорона труда в бібліотеці.
13. Міжнародне співробітництво у бібліотечній сфері.
14. Бібліотечна професійна преса.
15. Соціально-культурна діяльність сучасної бібліотеки.
16. Бібліотека як соціально-комунікаційний центр.
17. Організаційна структура бібліотеки.
18. Науково-дослідницька діяльність обласних універсальних бібліотек.
19. Організація науково-методичної роботи в бібліотеці ім. В.Г. Короленко.
20. Програмно-проектна діяльність в бібліотечній сфері.
21. Технологічні інноваційні зміни в бібліотеках.
22. Інформатизація бібліотек: розвиток, основні напрями та проблеми.
23. Статус бібліотечної професії в Україні та за кордоном: порівняльний аналіз.
24. Вплив сучасних технологій на бібліотечно-інформаційну діяльність.
25. Професійні бібліотечні об'єднання в Україні та за кордоном.
26. Система бібліотек (регіональний, місцевий, національний рівень) : проблеми функціонування та розвитку.

27. Теоретичні основи бібліотекознавства: структура і характеристика основних складових.
28. Тенденції розвитку бібліотекознавства у зарубіжних країнах.
29. Бібліотекознавство в епоху інформатизації.
30. Розвиток методологічної бази бібліотекознавства.

VIII. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З КУРСУ

Розділ 1

Теоретичні основи бібліотекознавства

1. Дайте визначення терміна «Бібліотекознавство».
2. Назвіть українських діячів бібліотечної справи, які зробили вагомий внесок у розвиток бібліотекознавства на початку ХХ ст..
3. Об'єктом бібліотекознавства є:
 - А) бібліотека;
 - Б) бібліотечний соціальний інститут;
 - В) бібліотечні організації.
4. Назвіть предмет бібліотекознавства.
5. Наведіть структуру бібліотекознавства.
6. Наведіть схему взаємозв'язків бібліотекознавства з дисциплінами документально-інформаційного циклу.
7. Бібліотекознавство як наука сформувалося:
 - А) у II тис. до нашої ери;
 - Б) у XVI-XVII ст.;
 - В) у XIX ст.;
 - Г) у другій пол. ХХ ст.
8. Генезис об'єкта бібліотекознавства відбувся у такій послідовності:
 - А) бібліотекознавча думка – бібліотека – БСІ;
 - Б) бібліотека – бібліотечна справа – БСІ;
 - В) бібліотека – БСІ – бібліотекознавство.
9. Дайте визначення терміна «методологія».
10. Розкрийте зміст понять «методологія» та «методика» бібліотекознавства.
11. Назвіть методи аналізу документів.
12. Які соціологічні методи використовуються в бібліотекознавстві?
13. Скласти модель програми проведення бібліотекознавчого дослідження.
14. Бесіда є:
 - А) діалектичним методом;
 - Б) статистичним методом;
 - В) соціологічним методом;

Г) методом аналізу документів.

15. При застосуванні якого з методів респондент відповідає на попередньо зафіксовані питання:

- А) спостереження;
- Б) анкетування;
- В) конвент-аналізу;
- Г) бібліометричного аналізу.

16. З яких частин складається програми проведення бібліотекознавчого дослідження?

- А) вступу та закінчення;
- Б) методологічної та методичної;
- В) звернення до респондента та анкети;
- Г) першої та другої.

Розділ 2

Бібліотека як система: сучасний стан та розвиток

1. Назвіть форми організації бібліотечної діяльності.
2. Які існують основні напрями діяльності бібліотек?
3. Графічно відобразіть бібліотечний технологічний процес.
4. Система безперервної освіти бібліотечних кадрів включає такі рівні:
 - А) середня спеціальна освіта – вища спеціальна освіта – післядипломна освіта;
 - Б) середня спеціальна освіта – вища спеціальна освіта – підвищення кваліфікації;
 - В) вища спеціальна освіта – післядипломна освіта;
 - Г) спеціальна освіта – підвищення кваліфікації.
5. Наведіть схему типової організаційної структури бібліотеки.
6. Назвіть сутнісні функції бібліотеки.
7. Бібліотечна діяльність та праця: у чому відмінності.
8. Назвіть основні напрями міжнародної співпраці в бібліотечній сфері.

Розділ 3.

Бібліотека в електронному просторі

1. Назвіть складові БСІ.
2. Наведіть схему взаємозв'язків та порівняйте поняття «бібліотека» та «бібліотечний соціальний інститут».
3. До функцій бібліотекознавства відносяться:
 - А) наукові та соціальні функції;
 - Б) інформаційна та кумулятивна функції;

- В) документна та когнітивна функції;
Г) соціальні та спеціальні.
4. Надайте схему взаємозв'язків бібліотеки із соціально-комунікативними структурами.
5. Підкресліть, які існують комунікаційні канали в бібліотечній сфері:
А) усний;
Б) документний;
В) телекомунікаційний;
Г) методологічний.
6. Назвіть основні напрямки інформатизації бібліотечно-інформаційної діяльності.
7. Розташуйте за мірою появи в бібліотеках :
інформатизація; комп'ютеризація; автоматизація бібліотечних процесів.
8. Що можна віднести до технологічних функцій бібліотеки:
А) виробництво бібліотечних продуктів та послуг;
Б) управління бібліотечною діяльністю;
В) оцінка ефективності бібліотечного виробництва.
9. Назвіть тенденції розвитку сучасного бібліотекознавства.
10. Які складові містить бібліотека як технологічна система.

Навчальне видання

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі
спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
ОП «Інформаційно-документна та бібліотечна діяльність»

Укладач:

Сафонова Тетяна Анатоліївна
кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач
кафедри цифрових комунікацій та інформаційних досліджень

Друкується в авторській редакції

План 2023

Підписано до друку 22.02.2023 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 1,97. Обл.-вид. акр. 2,00. Тираж Зам. №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацкий узвіз,4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК